ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 10.10.2017
COM(2017) 587 final

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

σχετικά με τα εθνικά σχέδια δράσης των κρατών μελών και την πρόοδο της εφαρμογής της οδηγίας 2009/128/ΕΚ σχετικά με την ορθολογική χρήση των γεωργικών φαρμάκων

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ΕΕ διαθέτει το αυστηρότερο σύστημα έγκρισης και ελέγχου φυτοφαρμάκων στον κόσμο[1]. Ωστόσο, είναι διάχυτη στην κοινωνία μια ισχυρή επιθυμία για στροφή προς τη βιώσιμη παραγωγή τροφίμων και για τη μείωση ή ακόμα και την απαγόρευση της χρήσης φυτοφαρμάκων. Στο πλαίσιο αυτό, ως μέρος των σύγχρονων συστημάτων παραγωγής, η βιώσιμη γεωργία είναι ένας από τους αναπτυξιακούς στόχους του ΟΗΕ και η προαγωγή της βιώσιμης χρήσης των φυτοφαρμάκων συγκαταλέγεται στις σημαντικές δράσεις τις οποίες αναλαμβάνει η ΕΕ για τη στήριξη της υλοποίησης της Ατζέντας του 2030 του ΟΗΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη[2].

Η θεματική στρατηγική του 2006 για τη βιώσιμη χρήση των φυτοφαρμάκων[3] οδήγησε σε ένα νέο νομοθετικό πλαίσιο για την έγκριση και τη χρήση των φυτοφαρμάκων[4]. Αυτό περιλαμβάνει ένα αυστηρό πλαίσιο για την έγκριση δραστικών ουσιών από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και φυτοπροστατευτικών προϊόντων από τα κράτη μέλη, τα οποία δεν έχουν διαπιστωμένες επιβλαβείς επιπτώσεις στην υγεία του ανθρώπου ή των ζώων ούτε μη αποδεκτές επιδράσεις στο περιβάλλον, αν χρησιμοποιούνται σύμφωνα με τους εγκεκριμένους όρους χρήσης[5]. Το αυστηρό αυτό σύστημα διάθεσης στην αγορά έχει οδηγήσει σε μια κατά προσέγγιση μείωση του αριθμού των εγκεκριμένων δραστικών ουσιών κατά 50 %[6]. Διεξάγονται έλεγχοι όσον αφορά την εμπορία και τη χρήση φυτοφαρμάκων με σκοπό να διασφαλιστεί ότι τα εγκεκριμένα φυτοφάρμακα διατίθενται στην αγορά και χρησιμοποιούνται σύμφωνα με τους όρους αυτούς. Φυτά στα οποία έχουν χρησιμοποιηθεί εγκεκριμένα φυτοφάρμακα σε συμμόρφωση με την ετικέτα του προϊόντος μπορούν να διατίθενται στο εμπόριο και να καταναλώνονται ως ασφαλή τρόφιμα, με υπολείμματα φυτοφαρμάκων εντός των ανωτάτων ορίων καταλοίπων (ΑΟΚ) της ΕΕ[7].

Η οδηγία 2009/128/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ορθολογική χρήση των γεωργικών φαρμάκων (η «οδηγία»)[8], η οποία εκδόθηκε στις 21 Οκτωβρίου 2009 ως μέρος της εν λόγω στρατηγικής, προβλέπει σειρά δράσεων με σκοπό να επιτευχθεί μια βιώσιμη χρήση των φυτοφαρμάκων στην ΕΕ, μέσω του περιορισμού των κινδύνων και των επιπτώσεων από τη χρήση φυτοφαρμάκων στην ανθρώπινη υγεία και στο

[1] Στην παρούσα έκθεση, ο όρος «φυτοφάρμακα» αναφέρεται στα φυτοπροστατευτικά προϊόντα, συμπεριλαμβανομένων των ζιζανιοκτόνων, των μυκητοκτόνων και των εντομοκτόνων που χρησιμοποιούνται για φυτοπροστασία.

[2] http://ec.europa.eu/europeaid/file/50450/download_en?token=KLkUmH5y

[3] COM/2006/0372 Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών - Θεματική στρατηγική για την αειφόρο χρήση των φυτοφαρμάκων.

[4] Στην οδηγία 2009/128/ΕΚ (άρθρο 3), τα φυτοφάρμακα ορίζονται είτε ως φυτοπροστατευτικά προϊόντα είτε ως βιοκτόνα. Επί του παρόντος, η οδηγία εφαρμόζεται μόνο για τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα (άρθρο 2). Ο όρος «φυτοφάρμακα» χρησιμοποιείται ευρέως στην παρούσα έκθεση, καθώς είναι πιο διαδεδομένος, αλλά η έκθεση δεν εξετάζει τα βιοκτόνα.

[5] Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1107/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Οκτωβρίου 2009, σχετικά με τη διάθεση φυτοπροστατευτικών προϊόντων στην αγορά και την κατάργηση των οδηγιών 79/117/ΕΟΚ και 91/414/ΕΟΚ του Συμβουλίου, ΕΕ L 309 της 24.11.2009, σ. 1-50.

[6] http://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/eu-pesticides-database/public/?event=homepage&language=EL

[7] Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 396/2005 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Φεβρουαρίου 2005, για τα ανώτατα όρια καταλοίπων φυτοφαρμάκων μέσα ή πάνω στα τρόφιμα και τις ζωοτροφές φυτικής και ζωικής προέλευσης και για την τροποποίηση της οδηγίας 91/414/ΕΟΚ του Συμβουλίου, ΕΕ L 70 της 16.3.2005, σ. 1-16.

[8] Οδηγία 2009/128/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Οκτωβρίου 2009, σχετικά με τον καθορισμό πλαισίου κοινοτικής δράσης με σκοπό την επίτευξη ορθολογικής χρήσης των γεωργικών φαρμάκων, ΕΕ L 309 της 24.11.2009, σ. 71-86.

περιβάλλον και μέσω της προώθησης της ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας, καθώς και εναλλακτικών προσεγγίσεων ή τεχνικών, όπως οι μη χημικές εναλλακτικές λύσεις αντί των φυτοφαρμάκων.

Ζητήθηκε από τα κράτη μέλη να υιοθετήσουν εθνικά σχέδια δράσης για την εφαρμογή της οδηγίας για πρώτη φορά έως τον Νοέμβριο του 2012. Τα σχέδια αυτά θα πρέπει να περιλαμβάνουν ποσοτικούς στόχους, μέτρα και χρονοδιαγράμματα για τον περιορισμό των κινδύνων και των επιπτώσεων από τη χρήση των φυτοφαρμάκων. Ο κανονισμός σχετικά με τη διάθεση φυτοπροστατευτικών προϊόντων στην αγορά περιλαμβάνει επίσης ορισμένες διατάξεις που συνδέονται με την οδηγία, μεταξύ άλλων σχετικά με τη διευκόλυνση της ταχείας έγκρισης των δραστικών ουσιών χαμηλού κινδύνου και με τη χρήση των εν λόγω προϊόντων σύμφωνα με τις αρχές της ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας.

Η οδηγία προσδιορίζει συγκεκριμένα μέτρα που τα κράτη μέλη οφείλουν να συμπεριλαμβάνουν στα σχέδιά τους για την ορθή εφαρμογή της. Οι κυριότερες ενέργειες συνίστανται στην εκπαίδευση των χρηστών, των συμβούλων και των διανομέων, τον έλεγχο του εξοπλισμού εφαρμογής φυτοφαρμάκων, την απαγόρευση των αεροψεκασμών, τον περιορισμό της χρήσης φυτοφαρμάκων σε ευπαθείς περιοχές και την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σχετικά με τους κινδύνους των φυτοφαρμάκων. Ακρογωνιαίος λίθος της οδηγίας είναι η προώθηση της ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας, οι γενικές αρχές της οποίας καθορίζονται στο παράρτημα ΙΙΙ της οδηγίας. Οι προθεσμίες που προβλέπει η οδηγία για την εφαρμογή όλων των ανωτέρω μέτρων εξέπνευσαν σταδιακά μεταξύ Νοεμβρίου 2011 και Νοεμβρίου 2016. Από τον Νοέμβριο του 2016 (όταν ο έλεγχος του εξοπλισμού εφαρμογής φυτοφαρμάκων κατέστη υποχρεωτικός), τα κράτη μέλη υποχρεούνται να εφαρμόζουν όλα τα σχετικά μέτρα της οδηγίας.

Η Επιτροπή έχει συστήσει μια ομάδα εργασίας με τα κράτη μέλη, η οποία συνεδριάζει τακτικά για να συζητήσει την εφαρμογή της οδηγίας και για την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών.

Η παρούσα έκθεση αφορά τις απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 3 και με το άρθρο 16 της οδηγίας. Σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 3, η Επιτροπή υποβάλλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο έκθεση σχετικά με τα εθνικά σχέδια δράσης τα οποία γνωστοποιούν τα κράτη μέλη, ενώ, σύμφωνα με το άρθρο 16, υποβάλλει έκθεση για την πρόοδο της εφαρμογής της οδηγίας.

Η παρούσα έκθεση βασίζεται σε τέσσερις πηγές πληροφοριών:

- στην αξιολόγηση των εθνικών σχεδίων δράσης από την Επιτροπή, η οποία ολοκληρώθηκε το 2015·
- σε δύο σειρές ελέγχων σχετικών με τα φυτοφάρμακα που διενεργήθηκαν μεταξύ 2012-2014 και 2015-2016 αντίστοιχα, η πρώτη σχετικά την αξιολόγηση των ελέγχων των φυτοπροστατευτικών προϊόντων[9] και η δεύτερη σχετικά με τη διάθεση στην αγορά και τη χρήση των φυτοφαρμάκων[10], οι οποίες περιλάμβαναν ορισμένες πτυχές της εφαρμογής της οδηγίας, εντός του πεδίου εφαρμογής τους·

[9] http://ec.europa.eu/food/audits-analysis/overview_reports/details.cfm?rep_id=79
[10] http://ec.europa.eu/food/audits-analysis/overview_reports/details.cfm?rep_id=109

- σε έρευνα και ερωτηματολόγιο[11] που εστάλησαν το 2016 σε όλα τα κράτη μέλη, με σκοπό την παροχή ενημέρωσης ως προς την πρόοδο της υλοποίησης των σχεδίων δράσης·
- σε διερευνητικές επισκέψεις σε έξι κράτη μέλη το 2017[12], που πραγματοποιήθηκαν ειδικά για τη διερεύνηση της συνολικής προόδου ως προς την εφαρμογή της οδηγίας. Τα εν λόγω κράτη μέλη επιλέχθηκαν ως αντιπροσωπευτικό δείγμα που καλύπτει διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές. Εκτός από τις επιμέρους εκθέσεις αποστολής, τα κύρια πορίσματα αυτών των έξι αποστολών θα δημοσιευτούν σε έκθεση επισκόπησης αργότερα εντός του έτους και θα περιλαμβάνουν λεπτομερέστερη ανάλυση των αποτελεσμάτων του ανωτέρω ερωτηματολογίου, συμπεριλαμβανομένων παραδειγμάτων ορθής πρακτικής κατά την εφαρμογή, τα οποία υπέδειξαν τα κράτη μέλη.

Τα εθνικά σχέδια δράσης, οι εκθέσεις της Επιτροπής, καθώς επίσης οι εκθέσεις ελέγχου και οι εκθέσεις επισκόπησης, είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα της Επιτροπής για τη βιώσιμη χρήση των φυτοφαρμάκων στη διεύθυνση https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/sustainable_use_pesticides_en

2. ΕΘΝΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΔΡΑΣΗΣ

Σύμφωνα με το άρθρο 4 της οδηγίας, τα κράτη μέλη όφειλαν να θεσπίσουν την πρώτη δέσμη εθνικών σχεδίων δράσης και να γνωστοποιήσουν τα εν λόγω σχέδια στην Επιτροπή και στα άλλα κράτη μέλη έως τις 26 Νοεμβρίου 2012. Τα σχέδια αυτά επανεξετάζονται τουλάχιστον ανά πενταετία. Όφειλαν επίσης να καθορίσουν ποσοτικούς στόχους, μέτρα και χρονοδιαγράμματα για τον περιορισμό των κινδύνων και των επιπτώσεων από τη χρήση φυτοφαρμάκων στην ανθρώπινη υγεία και στο περιβάλλον. Όλα τα κράτη μέλη έχουν καταρτίσει τέτοια σχέδια[13], σε πολλές περιπτώσεις με σημαντική καθυστέρηση. Τα σχέδια έχουν γνωστοποιηθεί στην Επιτροπή και είναι διαθέσιμα στον ιστότοπό της στα αγγλικά[14].

Τα εθνικά σχέδια δράσης αποτελούν τη βάση για τους ελέγχους των κρατών μελών σύμφωνα με την οδηγία, αλλά παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές ως προς την πληρότητα και τον βαθμό κάλυψης. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να βελτιώσουν σημαντικά τα σχέδιά τους ώστε να αντιμετωπίσουν τις ελλείψεις που αναφέρονται παρακάτω και να θεσπίσουν πιο ακριβείς και μετρήσιμους στόχους.

Τα κράτη μέλη είχαν διαφορετικά σημεία αφετηρίας για την κατάρτιση των εθνικών σχεδίων δράσης. Επτά απ' αυτά είχαν ήδη καταρτίσει σχέδια δράσης, ενώ όλα τα υπόλοιπα κατάρτιζαν σχέδιο δράσης για πρώτη φορά. Μέχρι σήμερα, μόνο η Γαλλία και η Λιθουανία έχουν παρουσιάσει αναθεωρημένα εθνικά σχέδια δράσης. Ο βαθμός υλοποίησης των σχεδίων

[11] Οι πληροφορίες και τα στοιχεία που παρασχέθηκαν στο πλαίσιο της εν λόγω έρευνας ήταν ελλιπή και απαιτείται περαιτέρω διερεύνηση των αποτελεσμάτων σε συνεργασία με τα κράτη μέλη. Το Ηνωμένο Βασίλειο δεν απάντησε στο ερωτηματολόγιο, αλλά παρείχε πληροφορίες σχετικά με ορισμένα από τα θέματα σε μεταγενέστερο στάδιο. Υπήρχαν κενά στα δεδομένα των απαντήσεων που παρασχέθηκαν από τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, την Ελλάδα και τη Γαλλία.

[12] Γερμανία, Δανία, Ιταλία, Κάτω Χώρες, Πολωνία, Σουηδία.

[13] Η οδηγία δεν καθορίζει συγκεκριμένη μορφή την οποία θα πρέπει να έχουν τα εθνικά σχέδια δράσης και, για τον λόγο αυτό, τα σχέδια που έχουν γνωστοποιηθεί στην Επιτροπή δεν είναι πλήρως συγκρίσιμα. Σε ορισμένες περιπτώσεις, δεν περιλαμβάνουν όλα τα εθνικά μέτρα που λαμβάνονται για την εφαρμογή της οδηγίας. Το πεδίο της αξιολόγησης των σχεδίων από την Επιτροπή περιοριζόταν στα ίδια τα σχέδια και, επομένως, δεν κατέστη δυνατό να ληφθούν υπόψη τυχόν μέτρα που δεν περιλαμβάνονται σ' αυτά.

[14] https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/sustainable_use_pesticides_en

δράσης θα είναι πιο ξεκάθαρος όταν όλα τα κράτη μέλη θα έχουν ολοκληρώσει την αναθεώρηση και θα έχουν γνωστοποιήσει τα αποτελέσματά της στην Επιτροπή.

Τα εθνικά σχέδια δράσης παρουσιάζουν θετική εικόνα για τις προσπάθειες που κατέβαλαν τα κράτη μέλη κατά την κατάρτισή τους. Ωστόσο, διαφέρουν σημαντικά όσον αφορά την περιγραφή του τρόπου με τον οποίο σχεδιάζεται η εφαρμογή των μέτρων σύμφωνα με τα άρθρα 5 έως 15 της οδηγίας. Στις περισσότερες περιπτώσεις δεν καλύπτονται όλες οι πτυχές των εν λόγω άρθρων. Τα σχέδια καλύπτουν εκτενώς ορισμένους τομείς, για παράδειγμα τον έλεγχο του εξοπλισμού εφαρμογής των φυτοφαρμάκων και την εκπαίδευση των χρηστών φυτοφαρμάκων, όμως πολλά απ' αυτά δεν παρέχουν επαρκείς λεπτομέρειες σε άλλους τομείς, για παράδειγμα όσον αφορά τους αεροψεκασμούς, την ενημέρωση του κοινού και τη συλλογή πληροφοριών σχετικά με περιστατικά δηλητηρίασης.

Τα εθνικά σχέδια δράσης παρουσιάζουν επίσης ασυνέπειες ως προς τον καθορισμό ποσοτικών στόχων, μέτρων και χρονοδιαγραμμάτων για τους διάφορους τομείς δράσης. Σε ορισμένους τομείς, όπως ο έλεγχος του εξοπλισμού εφαρμογής των φυτοφαρμάκων, τα σχέδια είναι άριστα και σχεδόν όλα περιέχουν συγκεκριμένους στόχους για την επίτευξη πλήρους συμμόρφωσης. Από την άλλη, τα περισσότερα κράτη μέλη δεν καθορίζουν στόχους και χρονοδιαγράμματα σχετικά με μέτρα προστασίας του υδάτινου περιβάλλοντος από τα φυτοφάρμακα.

Επιπλέον, στο 80 % περίπου των περιπτώσεων, τα σχέδια δράσης δεν διευκρινίζουν τον τρόπο με τον οποίο θα μετρηθεί η επίτευξη των στόχων. Η απουσία σαφών και μετρήσιμων στόχων δυσχεραίνει την αξιολόγηση της προόδου της εφαρμογής και τον προσδιορισμό των τομέων όπου απαιτούνται περαιτέρω δράσεις.

21 κράτη μέλη[15] ανέφεραν στόχους που αφορούν τον περιορισμό του κινδύνου και 9 κράτη μέλη[16] ανέφεραν στόχους που αφορούν τη μείωση της χρήσης. Μόνο πέντε κράτη μέλη καθορίζουν μετρήσιμους στόχους. Τέσσερα εξ αυτών[17] εστιάζονται στη μείωση των κινδύνων και ένα[18] στη μείωση της χρήσης. Ο κύριος στόχος του γαλλικού εθνικού σχεδίου δράσης είναι η μείωση της χρήσης των φυτοφαρμάκων κατά 50 % έως το 2025, με αρχικό ορόσημο 25 % για το 2020, και, ως εκ τούτου, ο περιορισμός των κινδύνων και των επιπτώσεων στην ανθρώπινη υγεία και στο περιβάλλον. Καλά παραδείγματα στόχων περιορισμού του κινδύνου εντοπίζονται στη Γερμανία, τις Κάτω Χώρες[19], τη Φινλανδία και τη Δανία, οι οποίες έχουν αναπτύξει δείκτες περιορισμού του κινδύνου με βάση την ταξινόμηση επικινδυνότητας των φυτοφαρμάκων, όπου τα φυτοφάρμακα με υψηλότερο κίνδυνο έχουν μεγαλύτερο συντελεστή.

Όλα τα εθνικά σχέδια δράσης περιλαμβάνουν ορισμένα μέτρα για την προώθηση της ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας, ιδίως ενθαρρύνοντας τη διαθεσιμότητα κατευθυντήριων γραμμών για την ολοκληρωμένη φυτοπροστασία και παρέχοντας κατάρτιση ή υποδεικνύοντας πρότυπες γεωργικές εκμεταλλεύσεις. Ωστόσο, τα σχέδια δεν προσδιορίζουν τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να μετρηθεί η εφαρμογή της ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας

[15] Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Εσθονία, Ιρλανδία, Ισπανία, Ιταλία, Κροατία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Ουγγαρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σουηδία, Τσεχική Δημοκρατία και Φινλανδία.
[16] Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Κύπρος, Λουξεμβούργο, Ουγγαρία, Πολωνία, Σλοβενία και Φινλανδία.
[17] Βέλγιο, Γερμανία, Δανία και Ελλάδα.
[18] Γαλλία.
[19] Στις Κάτω Χώρες, δεν συμπεριλήφθηκαν στο εθνικό σχέδιο δράσης.

από τους γεωργούς, δεν θέτουν στόχους και δεν αναφέρουν τον τρόπο με τον οποίο θα διασφαλιστεί η εφαρμογή. Η ολοκληρωμένη φυτοπροστασία αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο της οδηγίας και η εφαρμογή της αποσκοπεί στη μείωση της εξάρτησης από τη χρήση των φυτοφαρμάκων στο πλαίσιο της βιώσιμης γεωργίας. Επομένως, η έλλειψη σαφών ενεργειών οι οποίες μπορούν να αξιολογηθούν, να μετρηθούν και να επιβληθούν είναι ένας τομέας με σημαντικά περιθώρια βελτίωσης στο πλαίσιο της εν εξελίξει αναθεώρησης των εθνικών σχεδίων δράσης από τα κράτη μέλη.

3. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ

3.1. ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΙ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ

Το άρθρο 5 της οδηγίας απαιτεί από τα κράτη μέλη να θεσπίσουν συστήματα κατάρτισης και πιστοποίησης για τους επαγγελματίες χρήστες, τους συμβούλους και τους διανομείς φυτοφαρμάκων. Το άρθρο 6 απαιτεί από τα κράτη μέλη να μεριμνήσουν ώστε οι διανομείς να απασχολούν επαρκές προσωπικό το οποίο να διαθέτει το πιστοποιητικό του άρθρου 5. Απαιτεί επίσης να περιορίσουν τις πωλήσεις φυτοφαρμάκων εγκεκριμένων για επαγγελματική χρήση σε πρόσωπα που διαθέτουν το πιστοποιητικό του άρθρου 5. Τέλος, το άρθρο 6 ορίζει ότι τα κράτη μέλη επιβάλλουν στους διανομείς που πωλούν φυτοφάρμακα σε μη επαγγελματίες χρήστες την υποχρέωση να παρέχουν γενικές πληροφορίες σχετικά με τους κινδύνους για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον από τη χρήση φυτοφαρμάκων.

Γενικά, υπάρχει υψηλό επίπεδο συμμόρφωσης στον τομέα της κατάρτισης και της πιστοποίησης όσον αφορά τους επαγγελματίες χρήστες, τους διανομείς και τους συμβούλους. Ωστόσο, δεν υπάρχουν ακριβή στοιχεία σχετικά με τον συνολικό αριθμό των επαγγελματιών χρηστών στον τομέα αυτό και, ως εκ τούτου, δεν μπορεί να διασφαλιστεί ότι διαθέτουν όλοι τη σχετική κατάρτιση.

Είκοσι έξι[20] εθνικά σχέδια δράσης αναφέρονται στην παροχή κατάρτισης, ωστόσο τα έντεκα απ' αυτά δεν παρέχουν επαρκείς πληροφορίες[21].

Η υλοποίηση της απαίτησης για κατάρτιση αξιολογήθηκε κατά τη διάρκεια ελέγχων της Επιτροπής σε 19 κράτη μέλη κατά την περίοδο 2012-2014 και κατά τις διερευνητικές επισκέψεις σε έξι κράτη μέλη το 2017 (σε 5 απ' αυτά πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις και στις δύο περιπτώσεις). Σε 3 από τα 20 κράτη μέλη στα οποία πραγματοποιήθηκε επίσκεψη, τα συστήματα κατάρτισης των γεωργών είχαν θεσπιστεί πριν από την έκδοση της οδηγίας, και μετά την έναρξη ισχύος της η κατάρτιση επεκτάθηκε και σε άλλες ομάδες, όπως οι διανομείς.

Όλα τα κράτη μέλη (εκτός του Λουξεμβούργου) είχαν θεσπίσει σύστημα εκπαίδευσης και πιστοποίησης μέχρι τη λήξη της προθεσμίας στις 26 Νοεμβρίου 2013, και τα κράτη μέλη ανέφεραν στο πλαίσιο του ερωτηματολογίου του 2016 ότι είχαν καταρτιστεί περίπου τέσσερα εκατομμύρια επαγγελματίες χρήστες. Υπήρξαν καθυστερήσεις στην κατάρτιση και την πιστοποίηση των χρηστών σε έξι κράτη μέλη[22]. Επιπλέον, δεν παρασχέθηκαν στοιχεία από

[20] Τα σχέδια του Βελγίου και της Δανίας δεν περιέχουν καμία αναφορά ή στόχους για την κατάρτιση και πιστοποίηση των χειριστών.

[21] Αυστρία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Κάτω Χώρες, Λετονία, Λιθουανία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σλοβενία και Τσεχική Δημοκρατία.

[22] Εσθονία, Ιταλία, Λιθουανία, Μάλτα, Σλοβακία και Τσεχική Δημοκρατία.

τρία κράτη μέλη[23]. Σύμφωνα με έρευνα για τη διάρθρωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων[24], υπάρχουν στην Ευρώπη περίπου 10 εκατομμύρια γεωργικές εκμεταλλεύσεις, εκ των οποίων μόνο 0,3 εκατομμύρια αποτελούν επιχειρήσεις μεγάλης κλίμακας, που καλλιεργούν το 50 % του συνόλου των εκμεταλλεύσιμων γεωργικών εκτάσεων. Τα μαθήματα κατάρτισης συνήθως διαρκούν από 2 έως 4 ημέρες, ανάλογα με την κατηγορία χρήστη και με τις προηγούμενες γνώσεις του, και οι εκπαιδευμένοι χρήστες λαμβάνουν πιστοποιητικό, το οποίο είναι απαραίτητο για την αγορά φυτοφαρμάκων για επαγγελματική χρήση.

Στην περίπτωση των έξι κρατών μελών στα οποία η Επιτροπή πραγματοποίησε επισκέψεις το 2017, η απαίτηση αυτή περιλαμβάνεται στο πεδίο των επίσημων ελέγχων που διενήργησαν οι αρμόδιες αρχές στις εκμεταλλεύσεις, και τα ποσοστά συμμόρφωσης ήταν πάνω από το 95 % σε πέντε από τα έξι κράτη μέλη[25]. Ωστόσο, βάσει των απαντήσεων στο ερωτηματολόγιο, ένα θέμα που διαπιστώθηκε ήταν ότι τα συστήματα πιστοποίησης δεν καλύπτουν τους συμβούλους φυτοπροστασίας σε πέντε κράτη μέλη[26]. Επιπλέον, οι Κάτω Χώρες δεν επιβάλλουν υποχρέωση πιστοποίησης για τους συμβούλους, οι οποίοι δεν συμμετέχουν άμεσα στην πώληση φυτοφαρμάκων, ωστόσο σχεδιάζουν να αναθεωρήσουν την εθνική νομοθεσία ώστε να ευθυγραμμιστεί με την οδηγία.

Όλα τα κράτη μέλη επιβάλλουν περιορισμούς στην πώληση φυτοφαρμάκων σε μη επαγγελματίες χρήστες, όπως ιδιώτες παραγωγοί οπωροκηπευτικών. Για παράδειγμα, σε ορισμένα κράτη μέλη, τα φυτοφάρμακα που προορίζονται για μη επαγγελματίες χρήστες δεν πωλούνται ελεύθερα και πρέπει να αποθηκεύονται πίσω από τον πάγκο στους χώρους λιανικής πώλησης.

Το 2015 και το 2016, η Επιτροπή διοργάνωσε δώδεκα κύκλους μαθημάτων με τίτλο «Καλύτερη κατάρτιση για ασφαλέστερα τρόφιμα»[27], τα οποία απευθύνονταν σε εμπειρογνώμονες των κρατών μελών και κάλυπταν διάφορα στοιχεία της οδηγίας, περιλαμβανομένης της κατάρτισης των χρηστών. Σκοπός των μαθημάτων ήταν να παρασχεθεί συνεκτική και υψηλού επιπέδου κατανόηση ως προς το πώς μπορεί να επιτευχθεί η υλοποίηση και έδωσαν την ευκαιρία ανταλλαγής ορθών πρακτικών. Συμμετείχαν και τα 28 κράτη μέλη και εκπαιδεύτηκαν περίπου 338 υπάλληλοι.

3.2. ΔΗΛΗΤΗΡΙΑΣΗ ΑΠΟ ΦΥΤΟΦΑΡΜΑΚΑ

Σύμφωνα με το άρθρο 7 παράγραφος 2 της οδηγίας, τα κράτη μέλη οφείλουν να καθιερώσουν συστήματα συλλογής πληροφοριών για τα περιστατικά οξείας δηλητηρίασης, καθώς και για την ανάπτυξη χρόνιων δηλητηριάσεων, όπου οι πληροφορίες αυτές είναι διαθέσιμες, σε ομάδες που μπορεί να έχουν παρατεταμένη έκθεση σε φυτοφάρμακα, όπως μεταξύ των χειριστών, των εργαζομένων στον αγροτικό τομέα ή προσώπων που κατοικούν κοντά σε περιοχές στις οποίες χρησιμοποιούνται φυτοφάρμακα.

Μολονότι τα κράτη μέλη γενικά διαθέτουν συστήματα για τη συλλογή πληροφοριών σχετικά με την οξεία δηλητηρίαση από φυτοφάρμακα, η ακρίβεια των στοιχείων αυτών και

[23] Βουλγαρία, Ουγγαρία και Ρουμανία.
[24] http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Farm_structure_survey_2013_-_main_results#Agricultural_holdings
[25] Γερμανία, Δανία, Κάτω Χώρες, Πολωνία, Σουηδία.
[26] Δανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ουγγαρία, Σουηδία και Φινλανδία.
[27] https://ec.europa.eu/food/safety/btsf_en

της χρήσης τους έχει αμφισβητηθεί. Τα συστήματα συλλογής των εν λόγω πληροφοριών σχετικά με τη χρόνια δηλητηρίαση δεν εφαρμόζονται ευρέως.

Δεκαοκτώ εθνικά σχέδια δράσης περιγράφουν τα συστήματα συλλογής πληροφοριών για τα περιστατικά οξείας δηλητηρίασης από φυτοφάρμακα στο αντίστοιχο κράτος μέλος, ενώ μόλις τέσσερα εστιάζονται στο ζήτημα της συλλογής δεδομένων σχετικά με τη χρόνια δηλητηρίαση. Τα υπόλοιπα σχέδια δεν παρέχουν συγκεκριμένες πληροφορίες σ' αυτόν τον τομέα.

Το θέμα αυτό δεν εξετάστηκε κατά τη διάρκεια των ελέγχων της Επιτροπής στα 19 κράτη μέλη την περίοδο 2012-2014 και οι διαθέσιμες πληροφορίες προέρχονται από το ερωτηματολόγιο του 2016 που απευθύνθηκε στα κράτη μέλη και από τις διερευνητικές αποστολές σε έξι κράτη μέλη το 2017.

Βάσει των απαντήσεων στο ερωτηματολόγιο του 2016, συλλέγονται συγκεκριμένες πληροφορίες για περιστατικά οξείας δηλητηρίασης από φυτοφάρμακα από όλα τα κράτη μέλη, πλην πέντε. Ο αριθμός των αναφερθέντων κρουσμάτων οξείας δηλητηρίασης που σχετίζονται με φυτοφάρμακα ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών, και οι αρχές έχουν εκφράσει αμφιβολίες ως προς την ακρίβεια των στοιχείων. Για παράδειγμα, στη Σουηδία, τα δεδομένα που καταγράφονται αφορούν τον αριθμό των ερωτήσεων, και όχι τον αριθμό των κρουσμάτων δηλητηρίασης. Δέκα κράτη μέλη[28] διαθέτουν ειδικό σύστημα για τη συλλογή δεδομένων σχετικά με τη χρόνια δηλητηρίαση. Στα υπόλοιπα 17 κράτη μέλη, η χρόνια δηλητηρίαση δεν παρακολουθείται συστηματικά. Τα κράτη μέλη υπογράμμισαν ότι είναι ιδιαίτερα δύσκολο να συγκεντρωθούν πληροφορίες για τις εξελίξεις σχετικά με τη χρόνια δηλητηρίαση, καθώς είναι πολύ δύσκολο να συνδεθούν τα κλινικά συμπτώματα με την έκθεση σε φυτοφάρμακα, η οποία ενδέχεται να έχει λάβει χώρα πριν από πολλά χρόνια.

Με σκοπό να βελτιωθεί η συγκρισιμότητα των πληροφοριών, το άρθρο 7 παράγραφος 3 της οδηγίας προβλέπει ότι η Επιτροπή, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, συντάσσει στρατηγικό έγγραφο προσανατολισμού για την εποπτεία και τη διερεύνηση των επιπτώσεων της χρήσης φυτοφαρμάκων στην ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον. Η Επιτροπή σχεδιάζει να ολοκληρώσει το εν λόγω έγγραφο προσανατολισμού έως το τέλος του 2017. Περαιτέρω, θα εξεταστεί η δημιουργία συστημάτων συλλογής πληροφοριών για πιθανές δηλητηριάσεις από φυτοφάρμακα, σύμφωνα με το άρθρο 24 παράγραφος 4 στοιχείο β) του κανονισμού (ΕΕ) 2017/625.

3.3. ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΦΥΤΟΦΑΡΜΑΚΩΝ

Σύμφωνα με το άρθρο 8, τα κράτη μέλη οφείλουν να εξασφαλίζουν ότι ο εξοπλισμός εφαρμογής φυτοφαρμάκων, δηλαδή οι ψεκαστήρες αγρών και οπωρώνων, επιθεωρείται σε τακτά χρονικά διαστήματα και ότι έως τις 26 Νοεμβρίου 2016 όλος ο εξοπλισμός έχει επιθεωρηθεί τουλάχιστον μία φορά. Απαιτείται επίσης από τα κράτη μέλη να θεσπίζουν συστήματα χορήγησης πιστοποιητικού για να καταστεί δυνατή η επαλήθευση των ελέγχων.

Γενικά, τα κράτη μέλη είχαν καθιερωμένα συστήματα, όπως απαιτείται, αλλά είναι ελλιπής η εικόνα όσον αφορά το συνολικό ποσοστό συμμόρφωσης, το οποίο διαφέρει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών. Η Επιτροπή αξιολογεί επί του παρόντος την εξέλιξη της

[28] Βουλγαρία, Γαλλία, Γερμανία, Εσθονία, Κάτω Χώρες, Λιθουανία, Ουγγαρία, Σλοβακία, Πολωνία και Τσεχική Δημοκρατία.

κατάστασης από τον Νοέμβριο του 2016.

Είκοσι έξι[29] εθνικά σχέδια δράσης είχαν ως στόχο να διασφαλιστεί ότι ο εξοπλισμός εφαρμογής φυτοφαρμάκων θα πρέπει να ελέγχεται, όπως απαιτείται από την οδηγία. Δεκαπέντε σχέδια ανέφεραν ότι ήδη λειτουργούσε κάποιου είδους σύστημα δοκιμής ψεκαστήρων πριν από την έκδοση της οδηγίας.

Με σκοπό την παροχή βοήθειας προς τα κράτη μέλη στον τομέα αυτόν, όπως προβλέπεται στο άρθρο 20 της οδηγίας, το 2015 εκδόθηκε ένα νέο εναρμονισμένο πρότυπο[30] ελέγχου του εξοπλισμού εφαρμογής φυτοφαρμάκων, το πρότυπο EN ISO 16122. Το πρότυπο αυτό καλύπτει τους οριζόντιους ψεκαστήρες με βραχίονα, τους ψεκαστήρες θαμνωδών/δενδρωδών καλλιεργειών και τους σταθερούς και ημικινητούς ψεκαστήρες. Διευκρινίζει τις βασικές απαιτήσεις υγείας και ασφάλειας και τις περιβαλλοντικές απαιτήσεις που πρέπει να εξετάζονται κατά τον έλεγχο. Το εν λόγω εναρμονισμένο πρότυπο θα διευκολύνει τις προσπάθειες των κρατών μελών να αναγνωρίζουν τα πιστοποιητικά που εκδίδονται σε άλλα κράτη μέλη, σύμφωνα με το άρθρο 8 παράγραφος 6 της οδηγίας.

Από το ερωτηματολόγιο του 2016 διαπιστώνεται ότι είκοσι έξι κράτη μέλη είχαν συγκροτήσει συστήματα ελέγχου, και είχαν ελεγχθεί περίπου 900.000 ψεκαστήρες μέχρι την προθεσμία της 26ης Νοεμβρίου 2016. Μόνο η Μάλτα και η Κύπρος δεν είχαν ξεκινήσει ακόμα τους ελέγχους. Τα κράτη μέλη δεν διαθέτουν αξιόπιστα στοιχεία σχετικά με τον συνολικό αριθμό των χρησιμοποιούμενων ψεκαστήρων, αλλά, με βάση τις δικές τους εκτιμήσεις, έως και 50 % των ψεκαστήρων στην ΕΕ δεν είχαν ελεγχθεί μέχρι τη λήξη της προθεσμίας. Πάνω από 95 % του εκτιμώμενου αριθμού ψεκαστήρων δεν είχαν ελεγχθεί έως τη λήξη της προθεσμίας στη Λετονία και την Ελλάδα και 70 % στην Ιταλία. Το Βέλγιο, οι Κάτω Χώρες και η Φινλανδία ανέφεραν ότι διενεργήθηκαν έλεγχοι σε σχεδόν 100 % των περιπτώσεων.

Το 2015 και το 2016 η Επιτροπή διοργάνωσε έξι κύκλους μαθημάτων με τίτλο «Καλύτερη κατάρτιση για ασφαλέστερα τρόφιμα» σχετικά με τον εξοπλισμό εφαρμογής φυτοφαρμάκων, στα οποία συμμετείχαν 102 ελεγκτές από 25 κράτη μέλη. 6 ακόμη κύκλοι μαθημάτων θα λάβουν χώρα το 2017 και το 2018. Αυτό θα συμβάλει στην αντιμετώπιση των αδυναμιών που περιγράφονται ανωτέρω και, ως εκ τούτου, θα διευκολύνει τη μεγαλύτερη ομοιομορφία στους ελέγχους που διενεργούν τα κράτη μέλη.

3.4. ΑΕΡΟΨΕΚΑΣΜΟΙ

Το άρθρο 9 της οδηγίας απαγορεύει τους αεροψεκασμούς φυτοφαρμάκων, εκτός από τις περιπτώσεις όπου υφίσταται παρέκκλιση.

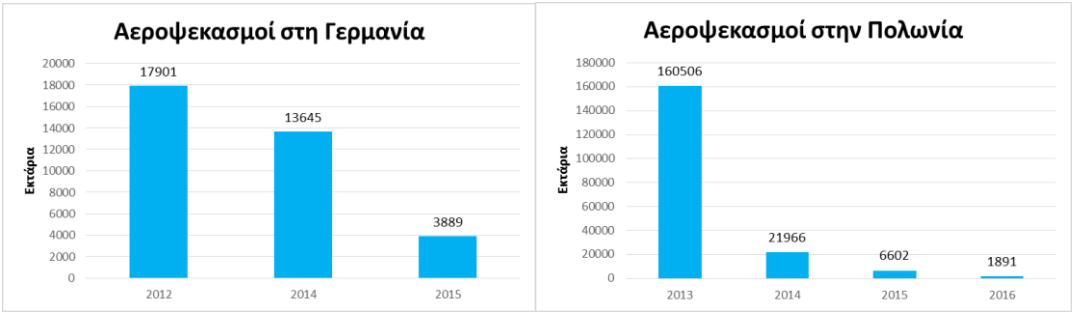
Οι αεροψεκασμοί απαγορεύονται και οι παρεκκλίσεις επιτρέπονται μόνο υπό αυστηρές προϋποθέσεις. Η έκταση στην οποία διενεργείται αεροψεκασμός είναι μικρή, το μέγεθός της βρίσκεται σε συνεχή μείωση και ελέγχεται αποτελεσματικά.

[29] Τα εθνικά σχέδια της Δανίας και της Σουηδίας δεν περιείχαν αντίστοιχο στόχο.

[30] Ανακοίνωση της Επιτροπής στο πλαίσιο της εφαρμογής της οδηγίας 2009/128/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Οκτωβρίου 2009, σχετικά με τον καθορισμό πλαισίου κοινοτικής δράσης με σκοπό την επίτευξη ορθολογικής χρήσης των γεωργικών φαρμάκων, ΕΕ C 19, της 12.6.2015, σ. 4-5.

Όλα τα κράτη μέλη έχουν απαγορεύσει τους αεροψεκασμούς σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία τους, ακόμη και αν αυτό δεν δηλώνεται ρητά στο εθνικό σχέδιο δράσης τους. Ενώ η έγκριση παρεκκλίσεων σε ειδικές περιπτώσεις επιτρέπεται από τον νόμο σε είκοσι ένα κράτη μέλη[31], το 2014 και το 2015 μόνο 14 κράτη μέλη ενέκριναν παρεκκλίσεις[32]. Στο πλαίσιο αυτών των παρεκκλίσεων, εφαρμόστηκαν φυτοφάρμακα σε 1,1 εκατομμύρια εκτάρια, εκ των οποίων το 70 % ήταν γεωργικές εκτάσεις και το 30 % δάση, που καλύπτουν περίπου το 0,2 % και το 0,1 % του συνόλου των αντίστοιχων περιοχών.

Το 2015, σχεδόν το 95 % των αναφερόμενων αεροψεκασμών προερχόταν από μόνο δύο κράτη μέλη: την Ισπανία με 339.000 εκτάρια και την Ουγγαρία με 88.000 εκτάρια, που αντιστοιχούσαν στο 0,7 % και 0,9 % αντίστοιχα της έκτασης των εν λόγω δύο κρατών μελών.

Γράφημα 1: Μείωση στην εφαρμογή φυτοφαρμάκων με αεροψεκασμό σε δύο κράτη μέλη.

Η Επιτροπή εξέτασε το θέμα αυτό κατά τη διενέργεια των ελέγχων σε έντεκα κράτη μέλη κατά την περίοδο 2015-2016 και κατά τις διερευνητικές αποστολές σε έξι κράτη μέλη το 2017. Σε όλες τις περιπτώσεις στις οποίες εγκρίθηκαν παρεκκλίσεις, ο αεροψεκασμός πραγματοποιήθηκε υπό τις αυστηρές προϋποθέσεις παρέκκλισης που ορίζει η οδηγία. Τέλος, οι εκτάσεις στις οποίες διενεργούνται αεροψεκασμοί κατά παρέκκλιση έχουν μειωθεί σημαντικά τα τελευταία έτη, όπως φαίνεται στα παραπάνω γραφήματα.

Παρ' όλ' αυτά, η Επιτροπή θα συνεχίσει να αξιολογεί τον τρόπο με τον οποίο τα κράτη μέλη αξιολογούν τις αιτήσεις παρέκκλισης, μεταξύ άλλων μέσω ελέγχων, ώστε να διασφαλίσει ότι οι αυστηροί όροι για την έγκριση των εν λόγω παρεκκλίσεων τηρούνται και ελέγχονται δεόντως.

3.5. ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ

Σύμφωνα με το άρθρο 7 παράγραφος 1 της οδηγίας, τα κράτη μέλη οφείλουν να λαμβάνουν μέτρα για να ενημερώνουν το ευρύ κοινό και για να προάγουν και να διευκολύνουν προγράμματα για την πληροφόρηση και την ευαισθητοποίηση και τη διάθεση επακριβών και ισορροπημένων πληροφοριών σχετικά με τα φυτοφάρμακα στο ευρύ κοινό. Το άρθρο 10 ορίζει ότι τα κράτη μέλη δύνανται να περιλαμβάνουν στα σχέδιά τους διατάξεις σχετικά με

[31] Βέλγιο, Βουλγαρία, Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ισπανία, Ιταλία, Κάτω Χώρες, Κροατία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Ουγγαρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σουηδία, Τσεχική Δημοκρατία.

[32] Βουλγαρία, Γαλλία, Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ισπανία, Ιταλία, Κροατία, Κύπρος, Λουξεμβούργο, Ουγγαρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβακία, Τσεχική Δημοκρατία. Η Ελλάδα δεν έδωσε στοιχεία για τους αεροψεκασμούς, η Βουλγαρία, η Τσεχική Δημοκρατία και η Γαλλία δεν έδωσαν στοιχεία σχετικά με τις εκτάσεις στις οποίες γίνονται αεροψεκασμοί.

την ενημέρωση των ανθρώπων οι οποίοι θα μπορούσαν να εκτεθούν σε μετακινούμενο ψεκαστικό νέφος.

Η διάταξη αυτή χρησιμοποιείται πλήρως σε ορισμένα κράτη μέλη και σε ορισμένους τομείς, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν δυνατότητες για τη διάδοση ορθών πρακτικών και για τη διεύρυνση της χρήσης των πρακτικών αυτών, ώστε να ενημερώνεται το κοινό και τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Όλα τα εθνικά σχέδια δράσης περιέχουν πρόβλεψη για μέτρα ενημέρωσης του κοινού. Μόνο η Ρουμανία και η Ισπανία έχουν καθορίσει συγκεκριμένους στόχους στον τομέα αυτό.

Το βασικό εργαλείο που χρησιμοποιούν οι αρχές των κρατών μελών για να παρέχουν στο κοινό ακριβείς και ισορροπημένες πληροφορίες σχετικά με τη βιώσιμη χρήση των φυτοφαρμάκων είναι οι ιστότοποί τους. Οι εν λόγω εθνικοί ιστότοποι συμπληρώνονται από έναν ειδικό ιστότοπο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο οποίος επί του παρόντος βρίσκεται υπό αναβάθμιση σε διαδικτυακή πύλη, η οποία θα περιέχει συνδέσμους προς τους ιστοτόπους όλων των κρατών μελών και άλλες πηγές πληροφοριών. Αυτό θα προσφέρει ένα μέσο ανταλλαγής πληροφοριών εντός και μεταξύ των εν λόγω ιστοτόπων για διάφορα θέματα, όπως υλικό καθοδήγησης σχετικά με την ολοκληρωμένη φυτοπροστασία και τα συστήματα υποστήριξης αποφάσεων.

Με τις απαντήσεις τους στο ερωτηματολόγιο του 2016, έξι κράτη μέλη[33] γνωστοποίησαν στην Επιτροπή εθνικές διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες οι γεωργοί έχουν την υποχρέωση να ενημερώνουν τους περίοικους και τους κατοίκους της περιοχής πριν από τη χρήση φυτοφαρμάκων, τουλάχιστον εφόσον τους ζητηθεί. Για παράδειγμα, στη Σουηδία και τις Κάτω Χώρες, χρήστες που σχεδιάζουν να χρησιμοποιήσουν φυτοφάρμακα σε περιοχές όπου έχει πρόσβαση το ευρύ κοινό πρέπει να αναρτούν ειδοποίηση με λεπτομερείς σχετικές πληροφορίες τουλάχιστον μία εβδομάδα πριν από την εν λόγω χρήση. Στο πλαίσιο των διερευνητικών αποστολών της Επιτροπής το 2017, τα κράτη μέλη παρείχαν παραδείγματα στοχοθετημένων ενημερωτικών εκστρατειών, συμπεριλαμβανομένων εκστρατειών ευαισθητοποίησης για την ενημέρωση των ερασιτεχνών κηπουρών σχετικά με τους κινδύνους των φυτοφαρμάκων στη Δανία, την Πολωνία και τη Σουηδία, και διαγωνισμών σχετικά με τους κινδύνους των φυτοφαρμάκων για παιδιά σχολικής ηλικίας στην Πολωνία και την Ιταλία.

3.6. ΥΔΑΤΙΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΣΙΜΟ ΝΕΡΟ

Σύμφωνα με το άρθρο 11 της οδηγίας, τα κράτη μέλη οφείλουν να διασφαλίσουν ότι λαμβάνονται κατάλληλα μέτρα για την προστασία του υδάτινου περιβάλλοντος και των παροχών πόσιμου νερού από τις επιπτώσεις των φυτοφαρμάκων.

Τα κράτη μέλη έχουν λάβει σειρά μέτρων για την προστασία του υδάτινου περιβάλλοντος από τη χρήση φυτοφαρμάκων αλλά, καθώς τα περισσότερα εθνικά σχέδια δράσης δεν περιέχουν μετρήσιμους στόχους, είναι δύσκολο να αξιολογηθεί η πρόοδος που έχει σημειωθεί.

Τα εθνικά σχέδια δράσης είκοσι επτά κρατών μελών, με την εξαίρεση της Γαλλίας, περιλαμβάνουν αναλυτικά στοιχεία για τον τομέα αυτόν. Τα μέτρα καλύπτουν διάφορους

[33] Ισπανία, Κάτω Χώρες, Κροατία, Μάλτα, Ουγγαρία, Σουηδία.

τομείς. Όσον αφορά την εφαρμογή φυτοφαρμάκων, τα μέτρα περιλαμβάνουν τη χρήση τεχνολογίας μείωσης του ψεκαστικού νέφους και την απαγόρευση της πλήρωσης των ψεκαστήρων από υδάτινα ρεύματα. Παρέχονται οικονομικά κίνητρα, μεταξύ άλλων για τη δημιουργία ζωνών ανάσχεσης δίπλα σε υδάτινα ρεύματα σε γεωργοπεριβαλλοντικά συστήματα, ενισχύσεις για την αγορά ακροφυσίων χαμηλής διασποράς ψεκαστικού νέφους, και κατασκευή βιοκλινών για τη συλλογή της επιφανειακής απορροής από το πλύσιμο των ψεκαστήρων. Ωστόσο, στα περισσότερα κράτη μέλη τα μέτρα αυτά καλύπτουν πολύ περιορισμένη γεωγραφική επικράτεια. Άλλα μέτρα σχετίζονται με την εκπαίδευση και τη μεταφορά γνώσης. Ενώ τα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει ευρύ φάσμα μέτρων για τον τομέα αυτόν, όπως περιγράφεται ανωτέρω, οι στόχοι και τα χρονοδιαγράμματα που καθορίζονται αφορούν είτε την υλοποίηση των δράσεων π.χ. περιοχές ζωνών ανάσχεσης κοντά σε υδάτινα ρεύματα είτε, σε ορισμένα κράτη μέλη, την επίτευξη των υφιστάμενων προτύπων ποιότητας για το νερό βάσει άλλης νομοθεσίας.

Όπως τονίζεται στο έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής σχετικά με την γεωργία και τη βιώσιμη διαχείριση των υδάτων στην Ευρώπη[34], η οδηγία για την ορθολογική χρήση των γεωργικών φαρμάκων αποτελεί σημαντικό μέσο για την επίτευξη των στόχων της καλής κατάστασης των υδάτων σύμφωνα με την οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα (οδηγία 2000/60/ΕΚ)[35]. Ωστόσο, οι στόχοι και τα χρονοδιαγράμματα των κρατών μελών όσον αφορά την προστασία του υδάτινου περιβάλλοντος δεν συνδέονται πάντοτε ρητά με τους περιβαλλοντικούς στόχους της οδηγίας 2000/60/ΕΚ. Τα κράτη μέλη έθεσαν σε εφαρμογή προγράμματα παρακολούθησης του περιβάλλοντος βάσει της οδηγίας 2000/60/ΕΚ, της οδηγίας 2006/118/ΕΚ[36] για τα υπόγεια ύδατα, της οδηγίας 2008/105/ΕΚ[37] σχετικά με πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος για τα επιφανειακά ύδατα και της οδηγίας 1998/83/ΕΚ για το πόσιμο νερό[38]. Τα προγράμματα παρακολούθησης και οι δείκτες και στόχοι που συνδέονται μ' αυτά χρειάζεται να καλύπτουν διάφορα στοιχεία, όπως οι ζώντες οργανισμοί και/ή τα ιζήματα, με σκοπό την επαρκή κάλυψη του κινδύνου που ενέχουν οι ενώσεις που μπορούν να βιοσυσσωρεύονται. Τα αποτελέσματα της παρακολούθησης των υδάτων δείχνουν ότι τα φυτοφάρμακα από διάφορες πηγές συμβάλλουν στην κακή κατάσταση των υδατικών συστημάτων σε 16 κράτη μέλη, με αποτέλεσμα να ταξινομείται το 20 % των υπόγειων υδάτων και το 16 % των ποταμών και των μεταβατικών υδατικών συστημάτων ως κακής χημικής κατάστασης σύμφωνα με την έκθεση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος αριθ. 8/2012 «Ευρωπαϊκά ύδατα — αξιολόγηση της κατάστασης και πιέσεις»[39],[40].

---

[34] SWD(2017) 153 final: https://circabc.europa.eu/sd/a/abff972e-203a-4b4e-b42e-a0f291d3fdf9/SWD_2017_EN_V4_P1_885057.pdf

[35] Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2000, για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων, ΕΕ L 327 της 22.12.2000, σ. 1-73.

[36] Οδηγία 2006/118/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με την προστασία των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση και την υποβάθμιση, ΕΕ L 372 της 27.12.2006, σ. 19-31.

[37] Οδηγία 2008/105/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος στον τομέα της πολιτικής των υδάτων καθώς και σχετικά με την τροποποίηση και τη συνακόλουθη κατάργηση των οδηγιών του Συμβουλίου 82/176/ΕΟΚ, 83/513/ΕΟΚ, 84/156/ΕΟΚ, 84/491/ΕΟΚ και 86/280/ΕΟΚ και την τροποποίηση της οδηγίας 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, ΕΕ L 348 της 24.12.2008, σ. 84-97.

[38] Οδηγία 98/83/ΕΚ του Συμβουλίου, της 3ης Νοεμβρίου 1998, σχετικά με την ποιότητα του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης, ΕΕ L 330 της 5.12.1998, σ. 32-54.

[39] https://www.eea.europa.eu/publications/european-waters-assessment-2012

Στις απαντήσεις τους στο ερωτηματολόγιο του 2016, τα κράτη μέλη ανέφεραν στην Επιτροπή ότι πάνω από ένα εκατομμύριο δείγματα νερού ελέγχθηκαν για κατάλοιπα φυτοφαρμάκων το 2014 και το 2015. Ο αριθμός αυτός μπορεί να αντιπαραβληθεί με τα 84.000 επίσημα δείγματα τροφίμων που αναλύθηκαν για κατάλοιπα φυτοφαρμάκων το 2015. Λήφθηκαν δείγματα νερού από επιφανειακά και υπόγεια ύδατα και από πόσιμο νερό. Τα περισσότερα δείγματα λήφθηκαν από πόσιμο νερό και τα αποτελέσματα έδειξαν υψηλό ποσοστό συμμόρφωσης (99 %) με το ενωσιακό νόμιμο όριο που θεσπίστηκε με την οδηγία 1998/83/ΕΚ. Ωστόσο, τα δείγματα λαμβάνονται μετά την απαραίτητη επεξεργασία για την απομάκρυνση των φυτοφαρμάκων.

Το φάσμα των φυτοφαρμάκων που αναλύθηκαν στο πλαίσιο των προγραμμάτων παρακολούθησης του περιβάλλοντος παρουσίασε διακυμάνσεις τόσο εντός όσο και μεταξύ των κρατών μελών στα οποία πραγματοποιήθηκε επίσκεψη το 2017. Η Γερμανία, οι Κάτω Χώρες και η Δανία είχαν καθορίσει σαφείς στόχους ως προς τη συμμόρφωση με τις εν λόγω διατάξεις, κάτι το οποίο βοηθά τις αρχές να αξιολογούν και να αποδεικνύουν την πρόοδο που έχει σημειωθεί. Σε πολλές περιφέρειες της Ιταλίας, παρακολουθήθηκαν επίσης ουσίες εκτός από τις ουσίες προτεραιότητες που αναφέρονται στην οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα. Ωστόσο, στην Πολωνία ο κατάλογος των φυτοφαρμάκων που παρακολουθήθηκαν περιλάμβανε μόνο τις ουσίες προτεραιότητας της ΕΕ. Τόσο στη Γερμανία όσο και στη Δανία, ο εντοπισμός φυτοφαρμάκων σε υπόγεια ύδατα οφείλεται κυρίως σε φυτοφάρμακα που δεν είναι πλέον εγκεκριμένα, δεν διατίθενται στην αγορά και δεν χρησιμοποιούνται στην ΕΕ.

3.7. ΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΦΥΤΟΦΑΡΜΑΚΩΝ ΣΕ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Σύμφωνα με το άρθρο 12 της οδηγίας, τα κράτη μέλη οφείλουν να μεριμνήσουν ώστε να ελαχιστοποιείται ή να απαγορεύεται η χρήση φυτοφαρμάκων σε ορισμένες περιοχές. Σ' αυτές περιλαμβάνονται περιοχές που χρησιμοποιούνται από το ευρύ κοινό ή από ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού, προστατευόμενες περιοχές και περιοχές που έχουν υποβληθεί πρόσφατα σε εφαρμογή και χρησιμοποιούνται από εργαζομένους στη γεωργία. Λαμβάνονται κατάλληλα μέτρα διαχείρισης των κινδύνων και εξετάζεται κατά προτεραιότητα η χρήση φυτοφαρμάκων χαμηλού κινδύνου και η εφαρμογή μέτρων βιολογικής καταπολέμησης.

Η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι τα κράτη μέλη έχουν λάβει εκτεταμένα μέτρα για τον περιορισμό της χρήσης φυτοφαρμάκων σε συγκεκριμένες περιοχές και σημειώνει το θετικό αποτέλεσμα που είχαν τα μέτρα αυτά, αλλά επισημαίνει επίσης την απουσία μετρήσιμων στόχων στην πλειονότητα των κρατών μελών.

26 κράτη μέλη[41] περιγράφουν στα εθνικά σχέδια δράσης τους μέτρα ελαχιστοποίησης της χρήσης φυτοφαρμάκων σε δημόσιους χώρους, αλλά τα περισσότερα απ' αυτά δεν καθορίζουν συγκεκριμένους στόχους για μείωση της χρήσης τους σε δημόσιους χώρους. Ωστόσο, παρατηρήθηκαν ορισμένες ορθές πρακτικές, όπως στη Δανία, η οποία έχει στόχο μείωσης της

[40] Τα εν λόγω αριθμητικά στοιχεία κατά πάσα πιθανότητα υποτιμούν την αναλογία ποταμών και μεταβατικών υδατικών συστημάτων που βρίσκονται σε κίνδυνο λόγω των φυτοφαρμάκων. Λόγω του τρόπου με τον οποίο πραγματοποιήθηκε η πρώτη υποβολή σχεδίων διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμών, δεν ήταν τότε δυνατό να καθοριστεί με ακρίβεια το ποσοστό των επιφανειακών υδατικών συστημάτων για τα οποία αποτελούσαν κίνδυνο ορισμένα φυτοφάρμακα τα οποία έχουν χαρακτηριστεί ως συγκεκριμένοι ρύποι. Η αξιολόγηση των δεύτερων σχεδίων διαχείρισης λεκανών απορροής ποταμών (2016-2021) από την Επιτροπή είναι επί του παρόντος σε εξέλιξη, και εντός του 2018 θα είναι διαθέσιμα επικαιροποιημένα αριθμητικά στοιχεία.

[41] Τα σχέδια της Ρουμανίας και της Πορτογαλίας δεν κάνουν καμία αναφορά σε τέτοιου είδους μέτρα.

συνολικής χρήσης και επιπλέον καθορίζει ποσοστά φυτοφαρμάκων για κάθε γήπεδο γκολφ. Σε άλλους δημόσιους χώρους, το ζητούμενο είναι να σταματήσει σταδιακά η χρήση φυτοφαρμάκων. Μόνο εθνικά σχέδια δράσης από τη Λετονία, τη Μάλτα, την Ισπανία και την Ιταλία περιέχουν ειδικά μέτρα που αφορούν περιοχές που έχουν υποβληθεί πρόσφατα σε εφαρμογή με σκοπό την προστασία των εργαζομένων στη γεωργία.

Στις απαντήσεις που έδωσαν στο ερωτηματολόγιο του 2016, 26 κράτη μέλη[42] ανέφεραν ότι απαγόρευαν ή περιόριζαν τη χρήση φυτοφαρμάκων σε προστατευόμενες περιοχές (όπως ορίζονται στην οδηγία 2000/60/ΕΚ) και σε ζώνες διατήρησης (όπως ορίζονται στις οδηγίες 79/409/ΕΟΚ[43] και 92/43/ΕΟΚ[44]). Κατά τη διάρκεια των διερευνητικών αποστολών του 2017, η Επιτροπή διαπίστωσε παραδείγματα περιορισμών που εφαρμόζονται στα κράτη μέλη: Η Πολωνία απαγορεύει τη χρήση επιβλαβών, τοξικών ή πολύ τοξικών φυτοφαρμάκων σε δημόσιους χώρους, όπως οι παιδικές χαρές, τα δημοτικά σχολεία και τα νηπιαγωγεία, χωρίς τη δυνατότητα παρεκκλίσεων. Άλλα κράτη μέλη έχουν απαγορεύσει φυτοφάρμακα που περιέχουν γλυφοσάτη σε μη γεωργικές περιοχές (π.χ. η Ιταλία), ή σε εθνικά πάρκα και προστατευόμενες φυσικές περιοχές (π.χ. η Γερμανία). Στη Γερμανία, εγκρίθηκαν μόνο 17 παρεκκλίσεις σε δύο έτη για τη χρήση φυτοφαρμάκων σε δημόσιους χώρους. Η Δανία ανέφερε ότι η χρήση φυτοφαρμάκων σε δημόσιους χώρους έχει μειωθεί κατά 90 % από το 1995.

3.8. ΧΕΙΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ ΤΩΝ ΦΥΤΟΦΑΡΜΑΚΩΝ

Σύμφωνα με το άρθρο 13 της οδηγίας, τα κράτη μέλη οφείλουν να διασφαλίζουν ότι ο χειρισμός και η αποθήκευση των φυτοφαρμάκων και η επεξεργασία των συσκευασιών και των καταλοίπων τους δεν εκθέτουν σε κίνδυνο την ανθρώπινη υγεία ή το περιβάλλον.

Ενώ σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη υπάρχουν συστήματα ελέγχου του χειρισμού και της αποθήκευσης των φυτοφαρμάκων, η αποτελεσματικότητά τους δεν μπορεί να αξιολογηθεί πάντα, εξαιτίας της έλλειψης μετρήσιμων στόχων.

Τα εθνικά σχέδια δράσης αντιμετωπίζουν γενικά αυτό το ζήτημα, όμως μόνο το σχέδιο της Ιταλίας αντιμετωπίζει ειδικά όλες τις απαιτήσεις της οδηγίας, δηλαδή την αποθήκευση, τον χειρισμό, την αραίωση και την ανάμιξη των φυτοφαρμάκων πριν από την εφαρμογή, τον χειρισμό των συσκευασιών, τη διάθεση των καταλοίπων και των ψεκαστικών διαλυμάτων και τον καθαρισμό του εξοπλισμού. 18 εθνικά σχέδια περιέχουν πρωτοβουλίες που σχετίζονται με τη διάθεση των κενών δοχείων φυτοφαρμάκων, η οποία, ως εκ τούτου, είναι το συνηθέστερο προτεινόμενο μέτρο. Εννέα σχέδια προβλέπουν πρότυπα αποθήκευσης. Άλλες δράσεις που περιγράφονται στα σχέδια περιλαμβάνουν αναθεωρημένα πρότυπα αποθήκευσης, τον καθαρισμό του εξοπλισμού εφαρμογής και την ασφαλή διάθεση των παλαιών μη καταχωρισμένων φυτοφαρμάκων/καταλοίπων.

Η υλοποίηση των απαιτήσεων αυτών αξιολογήθηκε από ελέγχους της Επιτροπής σε 19 κράτη μέλη κατά την περίοδο 2012-2014. Κατά τον χρόνο διενέργειας των ελέγχων, 15 κράτη μέλη

[42] Η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο δεν απάντησαν.

[43] Οδηγία 79/409/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 2ας Απριλίου 1979, περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών, ΕΕ L 103 της 25.4.1979, σ. 1-18.

[44] Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, ΕΕ L 206 της 22.7.1992, σ. 7-50.

είχαν θεσπίσει μέτρα σχετικά με τον χειρισμό και την αποθήκευση των φυτοφαρμάκων, καθώς και την ανάκτηση και διάθεση των συσκευασιών τους και των καταλοίπων τους. Η συλλογή, η μεταφορά και η ασφαλής διάθεση τόσο των συσκευασιών όσο και των καταλοίπων διεξαγόταν από εγκεκριμένες εταιρείες και σε τέσσερα κράτη μέλη διεξαγόταν σε συνεργασία μεταξύ των αρχών και του κλάδου των φυτοφαρμάκων. Τα κράτη μέλη συμπλήρωναν την εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας για τον ασφαλή χειρισμό και την ασφαλή αποθήκευση των φυτοφαρμάκων με επιθεωρήσεις των εγκαταστάσεων αποθήκευσης.

25 κράτη μέλη[45] απάντησαν στο ερωτηματολόγιο του 2016 ότι είχαν θέσει σε εφαρμογή συστήματα για τη συλλογή και την ασφαλή διάθεση των κενών δοχείων και συσκευασιών των προϊόντων φυτοπροστασίας. Σε 21 κράτη μέλη, τα συστήματα καλύπτουν επίσης τη συλλογή και την ασφαλή διάθεση των πεπαλαιωμένων και ληγμένων φυτοφαρμάκων και των καταλοίπων τους. Δεκαπέντε κράτη μέλη διαθέτουν συστήματα έγκρισης για τις εγκαταστάσεις αποθήκευσης φυτοφαρμάκων κατασκευαστών και διανομέων.

3.9. ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΦΥΤΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

Το άρθρο 3 της οδηγίας παρέχει ορισμό της ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας και το άρθρο 14 παράγραφος 4 υποχρεώνει τα κράτη μέλη να περιγράψουν στα εθνικά σχέδια δράσης τους τον τρόπο με τον οποίο θα μεριμνήσουν ώστε οι γενικές αρχές της ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας να εφαρμοστούν από όλους τους επαγγελματίες χρήστες φυτοφαρμάκων το αργότερο μέχρι την 1η Ιανουαρίου 2014. Επίσης, το άρθρο 55 του κανονισμού αριθ. 1107/2009 προβλέπει ότι η ορθή χρήση των φυτοφαρμάκων απαιτεί συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας και ιδίως με τις απαιτήσεις για την ολοκληρωμένη φυτοπροστασία.

Τι είναι η ολοκληρωμένη φυτοπροστασία;

- Μαζί με την προώθηση της βιολογικής γεωργίας, η ολοκληρωμένη φυτοπροστασία είναι ένα από τα εργαλεία διαχείρισης των επιβλαβών οργανισμών με χαμηλή εισροή φυτοφαρμάκων·
- Η ολοκληρωμένη φυτοπροστασία αποτελεί ολοκληρωμένη προσέγγιση της πρόληψης και/ή της εξάλειψης επιβλαβών για τα φυτά οργανισμών με τη χρήση όλων των διαθέσιμων πληροφοριών, εργαλείων και μεθόδων φυτοπροστασίας·
- Στόχος της ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας είναι η διατήρηση της χρήσης φυτοφαρμάκων και άλλων μορφών παρέμβασης μόνο σε επίπεδα που είναι δικαιολογημένα από οικονομική και οικολογική άποψη και που μειώνουν ή ελαχιστοποιούν τον κίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον·
- Ορθολογικές βιολογικές, φυσικές και άλλες μέθοδοι χωρίς χημικά μέσα πρέπει να προτιμώνται από τις μεθόδους με χημικά μέσα, εφόσον παρέχουν ικανοποιητικό έλεγχο των επιβλαβών οργανισμών.

Τα κράτη μέλη πρέπει να αναπτύξουν σαφώς καθορισμένα κριτήρια έτσι ώστε να μπορούν

[45] Στην Ελλάδα, δεν υπάρχει σύστημα για τη συλλογή των κενών συσκευασιών και δοχείων, και η Βουλγαρία και το Ηνωμένο Βασίλειο δεν απάντησαν.

να εκτιμήσουν σε συστηματική βάση αν εφαρμόζονται οι οκτώ αρχές της ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας και να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα επιβολής αν αυτό δεν συμβαίνει. Τα εργαλεία αυτά θα μπορούσαν να επιβεβαιώσουν ότι επιτυγχάνεται το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα της ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας, όπως ορίζεται στην οδηγία, δηλαδή μείωση της εξάρτησης από τη χρήση φυτοφαρμάκων.

Οι οκτώ γενικές αρχές της ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας καθορίζονται στο παράρτημα ΙΙΙ της οδηγίας. Ωστόσο, δεν ορίζεται ρητώς ο τρόπος εφαρμογής των αρχών αυτών στην πράξη. Εν μέρει λόγω της πολυμορφίας της γεωργίας στην ΕΕ όσον αφορά το κλίμα, τις καλλιέργειες και τις τεχνικές παραγωγής, καθώς και λόγω της αρχής της επικουρικότητας, οι οκτώ αρχές της ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας εφαρμόζονται με διάφορους τρόπους από τους επαγγελματίες χρήστες φυτοφαρμάκων σε ολόκληρη την ΕΕ. Τα κράτη μέλη συνεχίζουν να στηρίζουν τη βιολογική γεωργία ως σύστημα με χαμηλή εισροή φυτοφαρμάκων και ο αριθμός των βιολογικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων αυξάνεται συνεχώς. Οι βιολογικές καλλιέργειες στην ΕΕ αποτελούσαν το 6,2 % του συνόλου των γεωργικών εκτάσεων το 2015.

Στα εθνικά τους σχέδια δράσης, τα κράτη μέλη αναφέρουν ότι λαμβάνουν ευρύ φάσμα μέτρων για την προώθηση της εφαρμογής της ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας. Σε 24 κράτη μέλη[46], υπάρχουν συστήματα που χρηματοδοτούνται με δημόσιους πόρους για την πρόβλεψη, την προειδοποίηση και την έγκαιρη διάγνωση για την καταπολέμηση νόσων και επιβλαβών οργανισμών, καθώς και θεσπισμένα οικονομικά όρια για τους σημαντικούς επιβλαβείς οργανισμούς, με σκοπό την παροχή στήριξης προς τους γεωργούς κατά τη λήψη αποφάσεων. Για τον σκοπό αυτό, είναι διαθέσιμα εργαλεία πληροφορικής σε επίσημους ιστοτόπους. Δώδεκα κράτη μέλη έχουν δημιουργήσει δίκτυα πρότυπων γεωργικών εκμεταλλεύσεων, οι οποίες χρησιμοποιούν ολοκληρωμένη φυτοπροστασία, με σκοπό την ανάπτυξη και τη διάδοση τεχνικών ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας προσαρμοσμένων στις τοπικές κλιματικές συνθήκες και τις τοπικές καλλιέργειες. Επιπλέον, οι επαγγελματίες χρήστες έχουν πρόσβαση σε ευρύ φάσμα κατευθυντήριων γραμμών για την ολοκληρωμένη φυτοπροστασία, οι οποίες έχουν καταρτιστεί από επίσημες υπηρεσίες και οργανώσεις που εκπροσωπούν επαγγελματικές ομάδες. Τα κράτη μέλη πρέπει να συμπεριλάβουν τις γενικές αρχές της ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας στο σύστημα παροχής συμβουλών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις, σύμφωνα με το άρθρο 12 παράγραφος 2 στοιχείο ε) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013[47]. Τα κράτη μέλη τόνισαν ότι για την εφαρμογή της ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας έχουν μεγάλη σημασία οι επίσημες υπηρεσίες παροχής συμβουλών οι οποίες δεν σχετίζονται με εμπορικά συμφέροντα.

Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη έχουν συγχρηματοδοτήσει το δίκτυο ENDURE[48], που συνενώνει τη γεωργική έρευνα, τη διδασκαλία και τη μεταφορά γνώσης, με ιδιαίτερη έμφαση στην ολοκληρωμένη φυτοπροστασία. Η Επιτροπή έχει υποστηρίξει, στο πλαίσιο του έβδομου προγράμματος-πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το σχέδιο C-IPM[49], με στόχο τη δημιουργία ενός φόρουμ για την έρευνα και τον ορισμό προτεραιοτήτων στον τομέα της

[46] Το Ηνωμένο Βασίλειο δεν απάντησε και δεν υπήρχαν συστήματα χρηματοδοτούμενα με δημόσιους πόρους στις Κάτω Χώρες, στην Κύπρο και στη Μάλτα.

[47] Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1306/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, σχετικά με τη χρηματοδότηση, τη διαχείριση και την παρακολούθηση της κοινής γεωργικής πολιτικής και την κατάργηση των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 352/78, (ΕΚ) αριθ. 165/94, (ΕΚ) αριθ. 2799/98, (ΕΚ) αριθ. 814/2000, (ΕΚ) αριθ. 1290/2005 και (ΕΚ) αριθ. 485/2008 του Συμβουλίου, ΕΕ L 347 της 20.12.2013, σ. 549-607.

[48] http://www.endure-network.eu/endure

[49] http://c-ipm.org/

ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας, τη σύνδεση των υφιστάμενων ερευνητικών πρωτοβουλιών και την υποβολή νέων ερευνητικών προτάσεων. Η Επιτροπή έχει χρηματοδοτήσει μεγάλο αριθμό περαιτέρω ερευνητικών έργων[50]. Το 2014 και το 2016 οργανώθηκαν στη Γερμανία δύο εργαστήρια της ΕΕ για την ολοκληρωμένη φυτοπροστασία, σε συνεργασία με τις γερμανικές αρχές. Μέσω του προγράμματος «Καλύτερη κατάρτιση για ασφαλέστερα τρόφιμα», η Επιτροπή θα πραγματοποιήσει, από το 2018 και εξής, μια σειρά μαθημάτων για τους εμπειρογνώμονες των κρατών μελών σχετικά με την εφαρμογή της ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας.

Τα κράτη μέλη δεν έχουν μετατρέψει τις αρχές της ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας σε δεσμευτικά και αξιολογήσιμα κριτήρια. Θεωρούν την ολοκληρωμένη φυτοπροστασία κυρίως εκπαιδευτικό εργαλείο για τους γεωργούς και δεν διαθέτουν μεθόδους για την αξιολόγηση της συμμόρφωσης με τις αρχές της. Ενώ τα κράτη μέλη έχουν λάβει ένα επαρκώς ευρύ φάσμα μέτρων ώστε να προωθήσουν τη χρήση της ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας, αυτό δεν εξασφαλίζει οπωσδήποτε ότι οι τεχνικές της ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας εφαρμόζονται πράγματι από τους χρήστες. Οι γεωργοί είναι οικονομικοί παράγοντες και, παρόλο που οι τεχνικές της ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας είναι μακροπρόθεσμα βιώσιμες, η ολοκληρωμένη φυτοπροστασία μπορεί να συνεπάγεται μεγαλύτερο βραχυπρόθεσμο οικονομικό κίνδυνο. Για παράδειγμα, μπορεί να θεωρηθεί προτιμότερη η μονοκαλλιέργεια καλαμποκιού ή σιταριού για οικονομικούς λόγους. Ωστόσο, αυτή η βραχυπρόθεσμη προσέγγιση της διαχείρισης της γης ενέχει σημαντικό κίνδυνο μακροπρόθεσμων δαπανών, για παράδειγμα λόγω αύξησης του πληθυσμού των επιβλαβών οργανισμών ή των ζιζανίων στις μονοκαλλιέργειες. Τελικά, η μονοκαλλιέργεια μπορεί να προκαλέσει απώλεια βιοποικιλότητας, διάβρωση του εδάφους και ερημοποίηση. Ως παράδειγμα της βραχυπρόθεσμης προσέγγισης, η Ρουμανία χορήγησε επειγόντως άδειες για την επεξεργασία σπόρων με νεονικοτινοειδή σε απροσδιόριστη έκταση καλαμποκιού, χωρίς να εξεταστεί η αμειψισπορά ως εναλλακτική λύση.

Κατά τη διάρκεια των διερευνητικών αποστολών στα κράτη μέλη το 2017, η Επιτροπή εντόπισε παραδείγματα για τον τρόπο με τον οποίο αξιολογούνταν η εφαρμογή της ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας. Σε πολλές περιπτώσεις, αυτό γινόταν με βάση την αυτοαξιολόγηση των γεωργών, πράγμα που έδειξε ότι οι πρακτικές ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας εφαρμόζονταν ευρύτερα στην παραγωγή οπωροκηπευτικών, σε θερμοκήπια και σε φυτώρια απ' ό,τι σε αρόσιμη γη. Επιπλέον, ο έλεγχος της εφαρμογής της ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας διενεργείται για προαιρετικά συστήματα και για την πιστοποίηση από ιδιωτικούς φορείς ως προς τα πρότυπα ορθής γεωργικής πρακτικής.

Και στα έξι κράτη μέλη στα οποία πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις, οι αρχές ανέφεραν ότι, κατά την άποψή τους, θα μπορούσαν να υιοθετηθούν σε ευρύτερη βάση ορισμένες τεχνικές ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας, όπως η αμειψισπορά, η ορθή επιλογή σπόρων και φυτών προς φύτευση και η χρήση κατάλληλων τεχνικών καλλιέργειας. Έρευνα στη Δανία επιβεβαίωσε την άποψη αυτή, δείχνοντας ότι ενώ η ευαισθητοποίηση σχετικά με τις τεχνικές της ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας έχει αυξηθεί μεταξύ των γεωργών, το πραγματικό επίπεδο εφαρμογής των τεχνικών αυτών είχε αυξηθεί μόνο οριακά. Ανάλυση που πραγματοποιήθηκε από τις Κάτω Χώρες έδειξε ότι οι αρχές φυτοπροστασίας εφαρμόζονται κατά κανόνα από τους γεωργούς, αλλά καμία από τις γενικές αρχές ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας δεν χρησιμοποιείται στον μέγιστο δυνατό βαθμό.

[50] Έβδομο Πρόγραμμα-Πλαίσιο: CO-FREE, TEAMPEST, BIOCOMES, SharCo, DROPSA, Fruit Breedomics, EU-Berry, INNOVINE, MARS EUPHOROS, VALORAM, PRATIQUE, ISEFOR, QBOL, Q-Detect, TESTA; Ορίζοντας 2020: EUCLID, EMPHASIS, BLOSTER: http://cordis.europa.eu/projects/home_en.html

Τα κράτη μέλη επισήμαναν ότι η ανεπαρκής διαθεσιμότητα των χαμηλού κινδύνου και μη χημικών φυτοφαρμάκων αποτελεί εμπόδιο για την περαιτέρω ανάπτυξη της ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας. Ωστόσο, λίγα μόνο εθνικά σχέδια δράσης περιέχουν κίνητρα για την καταχώριση χαμηλού κινδύνου και μη χημικών προϊόντων. Ως εκ τούτου, η έγκριση και προώθηση των χαμηλού κινδύνου και μη χημικών φυτοφαρμάκων αποτελεί άλλο ένα σημαντικό μέτρο για τη στήριξη της διαχείρισης επιβλαβών οργανισμών με χαμηλή εισροή φυτοφαρμάκων. Σε τρία κράτη μέλη[51], το ποσοστό των μη χημικών δραστικών ουσιών στα φυτοφάρμακα σε σύγκριση με το σύνολο των δραστικών ουσιών σε εγκεκριμένα φυτοφάρμακα ήταν υψηλό, υπερβαίνοντας το 10 % το 2015.

3.10. ΔΕΙΚΤΕΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Για να μετρηθεί η πρόοδος που έχει σημειωθεί στη μείωση των κινδύνων και των δυσμενών επιπτώσεων από τη χρήση φυτοφαρμάκων στην ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον, το άρθρο 15 της οδηγίας απαιτεί τη θέσπιση εναρμονισμένων δεικτών κινδύνου. Προβλέπει επίσης ότι τα κράτη μέλη μπορούν να εξακολουθήσουν να χρησιμοποιούν υφιστάμενους εθνικούς δείκτες ή να υιοθετήσουν επιπλέον δείκτες, ανάλογα με την περίπτωση.

Η Επιτροπή ενημέρωσε τα κράτη μέλη ότι θα ξεκινήσει συζητήσεις για να διαπιστωθεί αν μπορεί να επιτευχθεί συναίνεση για την ανάπτυξη εναρμονισμένων δεικτών κινδύνου χωρίς να αντικατασταθούν οι συμπληρωματικοί εθνικοί δείκτες.

Μέχρι σήμερα, η Επιτροπή δεν έχει καθορίσει εναρμονισμένους δείκτες κινδύνου σε επίπεδο ΕΕ. Ενώ πρόσφατα η Επιτροπή εντόπισε ορισμένες αδυναμίες όσον αφορά τη διαθεσιμότητα και την ποιότητα των στατιστικών στοιχείων σχετικά με τα φυτοφάρμακα[52], πολλά από τα οποία δεν μπορούν επί του παρόντος να χρησιμοποιηθούν για λόγους εμπιστευτικότητας και εξαιτίας περιορισμών που επιβάλλει η νομοθεσία, η εμπειρία που αποκτήθηκε δείχνει ότι η μέτρηση του κινδύνου είναι περίπλοκη και ότι, δεδομένων των διαθέσιμων στοιχείων σε επίπεδο ΕΕ, δεν μπορεί να επιτευχθεί με απλή αναφορά στο σύνολο των πωλήσεων φυτοπροστατευτικών προϊόντων. Αυτό συμβαίνει επειδή οι κίνδυνοι που ενέχουν τα φυτοφάρμακα ποικίλλουν ανάλογα με μια σειρά παραγόντων, ιδίως ανάλογα με τις συστατικές ενεργές ουσίες, αλλά και με τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούνται τα φυτοφάρμακα.

Ελλείψει εναρμονισμένων δεικτών κινδύνου, τα κράτη μέλη εξακολουθούν να χρησιμοποιούν τους δικούς τους υφιστάμενους δείκτες, όπως περιγράφεται σε ορισμένα από τα εθνικά σχέδια δράσης. Η Δανία για παράδειγμα ανέπτυξε έναν «δείκτη επιβάρυνσης φυτοφαρμάκων», το οποίο υπολογίζει την ενδεχόμενη επιβάρυνση του περιβάλλοντος και της ανθρώπινης υγείας από μεμονωμένα φυτοφάρμακα τα οποία είναι διαθέσιμα στην αγορά με βάση την τοξικολογική τους ταξινόμηση.

3.11. ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΧΑΜΗΛΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Το άρθρο 14 της οδηγίας προβλέπει ότι τα κράτη μέλη λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα για την προώθηση της διαχείρισης επιβλαβών οργανισμών με χαμηλή εισροή φυτοφαρμάκων, με

[51] Αυστρία, Ιταλία και Σουηδία.

[52] Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σχετικά με την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1185/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2009, σχετικά με τις στατιστικές για τα γεωργικά φάρμακα, COM(2017) 109 final.

προτεραιότητα, όπου αυτό είναι δυνατόν, σε μεθόδους χωρίς χημικά μέσα, ούτως ώστε οι επαγγελματίες χρήστες φυτοφαρμάκων να στραφούν σε πρακτικές και προϊόντα με τον χαμηλότερο δυνατό κίνδυνο για την υγεία του ανθρώπου και το περιβάλλον.

Η Επιτροπή λαμβάνει μέτρα για την επίσπευση της διαθεσιμότητας φυτοφαρμάκων χαμηλού κινδύνου.

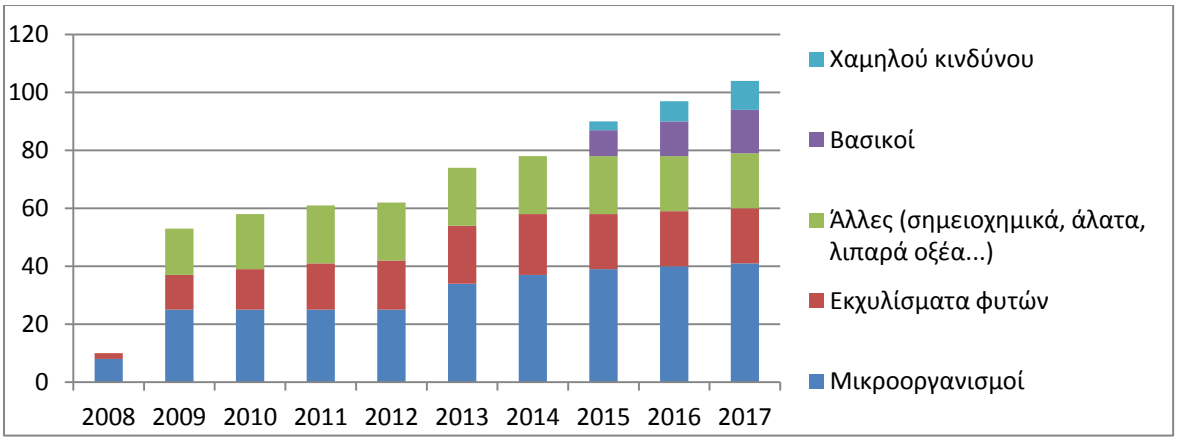
Όταν οι ουσίες χαρακτηρίζονται ως χαμηλής επικινδυνότητας, μπορούν να εφαρμόζονται τα σχετικά κίνητρα που προβλέπονται στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1107/2009. Τα κίνητρα αυτά περιλαμβάνουν μεγαλύτερη χρονική περίοδο έγκρισης (15 έτη αντί της συνήθους 10ετούς περιόδου), μεγαλύτερη περίοδο προστασίας των δεδομένων και ταχεία διαδικασία έγκρισης των φυτοπροστατευτικών προϊόντων χαμηλού κινδύνου (120 ημέρες αντί ενός έτους).

Για να αυξηθεί η διαθεσιμότητα των ουσιών χαμηλού κινδύνου, η Επιτροπή έδωσε προτεραιότητα στην αξιολόγηση των δραστικών ουσιών που μπορεί δυνητικά να χαρακτηριστούν χαμηλού κινδύνου στο πλαίσιο του υπό εξέλιξη προγράμματος αναθεώρησης[53]. Με την έκδοση του κανονισμού (ΕΕ) 2017/1432, η Επιτροπή διασαφήνισε τα υπάρχοντα κριτήρια προσδιορισμού και έγκρισης των ουσιών χαμηλού κινδύνου[54]. Επί του παρόντος, μόνο δέκα ουσίες έχουν εγκριθεί ως χαμηλού κινδύνου επί συνόλου σχεδόν 500 ουσιών. Ωστόσο, εκτιμάται ότι περισσότερες από 70 από τις ουσίες που έχουν ήδη εγκριθεί βάσει της οδηγίας 91/414/ΕΟΚ είναι πιθανόν να συμμορφώνονται με τα πρόσφατα εγκριθέντα κριτήρια χαμηλού κινδύνου. Τα επόμενα τρία χρόνια, οι ουσίες αυτές θα επαναξιολογηθούν με σκοπό την ανανέωση της έγκρισής τους, κάτι που ενδέχεται να αυξήσει τον συνολικό αριθμό των δραστικών ουσιών χαμηλού κινδύνου.

Εκτός από τα προϊόντα χαμηλού κινδύνου, ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1107/2009 περιλαμβάνει επίσης ειδικές διατάξεις για τις βασικές ουσίες. Πρόκειται για ουσίες όπως συστατικά τροφίμων που κατά κανόνα χρησιμοποιούνται για σκοπούς διαφορετικούς από τη φυτοπροστασία, π.χ. ξίδι. Συνήθως είναι βιολογικές/φυσικής προέλευσης και συχνά χρησιμοποιούνται παραδοσιακά στη βιολογική γεωργία. Επί του παρόντος υπάρχουν 15 εγκεκριμένες βασικές ουσίες και η Επιτροπή και τα κράτη μέλη συμμετέχουν ενεργά στην αύξηση του αριθμού τους. Οι λεγόμενοι «παράγοντες βιολογικού ελέγχου», όπως τα ωφέλιμα έντομα ή οι νηματώδεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως εναλλακτικές τεχνικές διαχείρισης επιβλαβών οργανισμών και δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1107/2009.

[53] Εκτελεστική απόφαση της Επιτροπής, της 28ης Σεπτεμβρίου 2016, σχετικά με την κατάρτιση προγράμματος εργασίας για την αξιολόγηση των αιτήσεων για την ανανέωση των εγκρίσεων δραστικών ουσιών που λήγουν το 2019, το 2020 και το 2021 σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1107/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, ΕΕ C 357 της 29.9.2016, σ. 9-11.

[54] Κανονισμός (ΕΕ) 2017/1432 της Επιτροπής, της 7ης Αυγούστου 2017, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1107/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη διάθεση φυτοπροστατευτικών προϊόντων στην αγορά όσον αφορά τα κριτήρια για την έγκριση δραστικών ουσιών χαμηλού κινδύνου, ΕΕ L 205 της 8.8.2017, σ. 59-62.

Γράφημα 2: Αύξηση του αριθμού εναλλακτικών ουσιών που έχουν εγκριθεί από την ΕΕ.

Τέλος, η Επιτροπή, μέσω των προγραμμάτων έρευνας και καινοτομίας, εξακολουθεί να στηρίζει πολυάριθμες έρευνες στον τομέα της φυτοπροστασίας, με σκοπό τον εντοπισμό νέων προϊόντων χαμηλού κινδύνου, καθώς και μεθόδων βιολογικής καταπολέμησης[55].

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Εδώ και περισσότερα από 20 έτη υπάρχουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση εκτενής νομοθεσία και μέτρα στήριξης που στοχεύουν στην ασφαλή, περιορισμένη και ακριβέστερη των χρήση φυτοφαρμάκων στη γεωργία. Η οδηγία παρέχει τη δυνατότητα σημαντικής μείωσης των κινδύνων που προκύπτουν από τη χρήση φυτοφαρμάκων. Ωστόσο, μέχρι να εφαρμοστεί πιο αυστηρά από τα κράτη μέλη, οι εν λόγω βελτιώσεις είναι περιορισμένες και οπωσδήποτε ανεπαρκείς για την επίτευξη της προόδου στον τομέα του περιβάλλοντος και της υγείας την οποία επιδιώκει η οδηγία. Εθνικά σχέδια δράσης με σαφείς, μετρήσιμους στόχους μπορούν να δώσουν τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να δείξουν στους πολίτες ότι εφαρμόζουν σωστά την οδηγία, και ότι κάνουν και βήματα πέρα απ' αυτήν, προτείνοντας καινοτόμους τρόπους για τη μείωση των κινδύνων από τα φυτοφάρμακα.

4.1 Εθνικά σχέδια δράσης και εφαρμογή της οδηγίας

Τα εθνικά σχέδια δράσης είναι τα μέσα με τα οποία τα κράτη μέλη καθορίζουν στόχους και δράσεις για την επίτευξη του στόχου της οδηγίας και μπορούν να θεωρηθούν σημαντικό βήμα προς τη βιώσιμη χρήση των φυτοφαρμάκων. Τα κράτη μέλη βρίσκονται επί του παρόντος στο στάδιο αναθεώρησης των πρώτων σχεδίων τους και η πλήρης εικόνα της πορείας της εφαρμογής θα είναι σαφής μόνο μετά την ολοκλήρωση της εν λόγω αναθεώρησης.

Παρά την ουσιαστική αυτή πρόοδο, η παρούσα έκθεση επισημαίνει ότι υπάρχουν σημαντικά κενά σε πολλούς τομείς των σχεδίων, όπως για παράδειγμα όσον αφορά τους αεροψεκασμούς, την ενημέρωση του κοινού, τη συλλογή πληροφοριών σχετικά με περιστατικά δηλητηρίασης και τα μέτρα για την προστασία του υδάτινου περιβάλλοντος. Η ολοκληρωμένη φυτοπροστασία αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο της οδηγίας και, ως εκ τούτου,

[55] Για παράδειγμα, τα ακόλουθα προγράμματα του έβδομου προγράμματος-πλαισίου:
AGROCOS (http://cordis.europa.eu/project/rcn/94701_en.html),
PURE (http://cordis.europa.eu/project/rcn/98869_en.html),
CO-FREE (http://cordis.europa.eu/project/rcn/101750_en.html),
BIOCOMES (http://cordis.europa.eu/project/rcn/111189_en.html),
Prolarix (http://cordis.europa.eu/project/rcn/110948_en.html).

προκαλεί ιδιαίτερη ανησυχία το γεγονός ότι τα κράτη μέλη δεν έχουν ακόμη θέσει σαφείς στόχους, διασφαλίζοντας παράλληλα και την εφαρμογή τους, μεταξύ άλλων στόχους για τη διάδοση της χρήσης τεχνικών διαχείρισης της γης, όπως η αμειψισπορά. Τα κράτη μέλη πρέπει να βελτιώσουν την ποιότητα των εθνικών σχεδίων τους, κυρίως με τη θέσπιση συγκεκριμένων και μετρήσιμων στόχων και δεικτών για μια μακροπρόθεσμη στρατηγική για τη μείωση των κινδύνων και των επιπτώσεων από τη χρήση φυτοφαρμάκων. Οι βελτιώσεις αυτές πρέπει να συμπεριληφθούν στα αναθεωρημένα σχέδια δράσης, τα οποία θα επιτρέπουν στα κράτη μέλη να παρακολουθούν συνεχώς την πρόοδο της εφαρμογής και να προσαρμόζουν τη στρατηγική τους ανάλογα με τις ανάγκες που παρουσιάζονται.

Η Επιτροπή απευθύνθηκε γραπτώς στα κράτη μέλη στα οποία υπάρχουν διαπιστωμένες ελλείψεις στα σχέδια ή την υλοποίησή τους, με σκοπό να τους υπενθυμίσει τις υποχρεώσεις τους και τη σημασία της εφαρμογής της υπό εξέταση οδηγίας. Η Επιτροπή, αξιοποιώντας τη σειρά των έξι διερευνητικών επισκέψεων στα κράτη μέλη το 2017, θα εξακολουθήσει να αξιολογεί τα εθνικά σχέδια δράσης και να παρακολουθεί την εφαρμογή της οδηγίας από τα κράτη μέλη μέσω των ελέγχων της, άλλων δράσεων και ενεργειών παρακολούθησης, ώστε να διασφαλιστεί η επίτευξη των στόχων της οδηγίας. Εάν καταστεί αναγκαίο, η Επιτροπή θα εξετάσει το ενδεχόμενο της κίνησης διαδικασίας επί παραβάσει.

4.2 Δραστηριότητες της Επιτροπής για τη στήριξη των κρατών μελών

Στην έκθεσή της προς το Συμβούλιο, η ομάδα εμπειρογνωμόνων για τη βιώσιμη φυτοπροστασία, που δημιουργήθηκε στο πλαίσιο της ολλανδικής Προεδρίας, παρουσίασε σχέδιο υλοποίησης για την αύξηση της διαθεσιμότητας φυτοπροστατευτικών προϊόντων χαμηλού κινδύνου και την επίσπευση της εφαρμογής της ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας στα κράτη μέλη[56]. Το σχέδιο αυτό εγκρίθηκε από το Συμβούλιο τον Ιούνιο του 2016. Μία από τις συμπληρωματικές δράσεις που προτάθηκαν ήταν να μετεξελίξει η Επιτροπή τον υπάρχοντα ιστότοπο για την οδηγία σε διαδικτυακή πύλη, η οποία θα παρέχει συνδέσμους προς τις πληροφορίες που είναι επί του παρόντος διαθέσιμες σχετικά με την ολοκληρωμένη φυτοπροστασία σε επίπεδο ΕΕ και κρατών μελών. Οι σχετικές εργασίες έχουν προχωρήσει σε μεγάλο βαθμό. Η αναμενόμενη έκθεση επισκόπησης της Επιτροπής σχετικά με τη σειρά των έξι διερευνητικών αποστολών για την εφαρμογή της οδηγίας θα δημοσιευτεί σ' αυτόν τον ιστότοπο.

Ενώ τα κράτη μέλη γενικά διαθέτουν συστήματα για τη συλλογή πληροφοριών σχετικά με περιστατικά οξείας δηλητηρίασης, χρειάζονται να βελτιώσουν την ακρίβεια των δεδομένων που λαμβάνονται. Δεν έχουν αναπτυχθεί ευρέως τα συστήματα συλλογής των εν λόγω πληροφοριών σχετικά με τα περιστατικά χρόνιας δηλητηρίασης. Είναι σημαντικό τα κράτη μέλη να αναπτύξουν και να διατηρούν ένα λειτουργικό σύστημα παρακολούθησης για τη δηλητηρίαση από φυτοφάρμακα λόγω επαγγελματικής δραστηριότητας ως βάση για τη διενέργεια των κατάλληλων προληπτικών παρεμβάσεων. Η Επιτροπή θα οριστικοποιήσει κατευθυντήριες γραμμές για την παρακολούθηση και τη διερεύνηση των επιπτώσεων της χρήσης φυτοφαρμάκων στην ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον πριν από το τέλος του 2017 και θα διερευνήσει με τα κράτη μέλη τον τρόπο με τον οποίο τα εν λόγω συστήματα μπορούν να αναπτυχθούν περαιτέρω. Η Επιτροπή θα εξετάσει επίσης το ενδεχόμενο δημιουργίας συστημάτων συλλογής πληροφοριών για πιθανές δηλητηριάσεις από φυτοφάρμακα, σύμφωνα με το άρθρο 24 παράγραφος 4 στοιχείο β) του κανονισμού (ΕΕ) 2017/625.

[56] http://www.consilium.europa.eu/register/en/content/out/?&typ=ENTRY&i=ADV&DOC_ID=ST-10041-2016-ADD-1

Μετά την εφαρμογή της υπό εξέταση οδηγίας σε όλα τα κράτη μέλη και τον εντοπισμό των υποχρεώσεων που έχουν άμεση εφαρμογή για τους γεωργούς, η Επιτροπή θα επικεντρωθεί στην κοινή δήλωση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που περιέχεται στον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1306/2013[57], με την οποία η Επιτροπή καλείται να περιλάβει τα σχετικά τμήματα της οδηγίας στο σύστημα της πολλαπλής συμμόρφωσης. Επίσης, η Επιτροπή θα στηρίξει παράλληλα τα κράτη μέλη στην ανάπτυξη μεθόδων αξιολόγησης της συμμόρφωσης με τις οκτώ αρχές της ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας, λαμβάνοντας υπόψη την ποικιλομορφία της γεωργίας της ΕΕ και την αρχή της επικουρικότητας.

Για να μετρηθεί η πρόοδος που σημειώνεται στη μείωση των κινδύνων και των δυσμενών επιπτώσεων από τη χρήση φυτοφαρμάκων στην ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον, η Επιτροπή θα αρχίσει να συνεργάζεται με τα κράτη μέλη κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2017 με σκοπό να επιτευχθεί συναίνεση σχετικά με την ανάπτυξη εναρμονισμένων δεικτών κινδύνου.

Επίσης, η Επιτροπή θα συνεχίσει να συνεργάζεται με τα κράτη μέλη για τη διάδοση παραδειγμάτων ορθών πρακτικών στην εφαρμογή μέσω ομάδων εργασίας και μέσω κατάρτισης, δίνοντας προτεραιότητα στην ενίσχυση της ικανότητας των κρατών μελών όσον αφορά την κατανόηση και την εφαρμογή των αρχών της βιώσιμης χρήσης στο πλαίσιο του προγράμματος «Καλύτερη κατάρτιση για ασφαλέστερα τρόφιμα».

Μετά την έγκριση των αναθεωρημένων εθνικών σχεδίων δράσης, καθώς και με βάση τις επικαιροποιημένες πληροφορίες που έχει στη διάθεσή της, η Επιτροπή θα υποβάλει νέα έκθεση που θα επιτρέψει μια πιο ολοκληρωμένη εκτίμηση της προόδου εφαρμογής της οδηγίας.

[57] Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1306/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2010, σχετικά με τη χρηματοδότηση, τη διαχείριση και την παρακολούθηση της κοινής γεωργικής πολιτικής και την κατάργηση των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 352/78, (ΕΚ) αριθ. 165/94, (ΕΚ) αριθ. 2799/98, (ΕΚ) αριθ. 814/2000, (ΕΚ) αριθ. 1290/2005 και (ΕΚ) αριθ. 485/2008 του Συμβουλίου, ΕΕ L 347 της 20.12.2013, σ. 549.